

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความคุ้มครองสิทธิเด็กที่ทำงานบันเทิง
: ศึกษาเฉพาะในกรณีการทำงานบันเทิงของเด็กที่ประกอบอาชีพถ่ายแบบอิสระ

Legal Problems Regarding the Protection of the Rights of
Entertainment Workers: A Case Study of Independent Self-employed
Children in the entertainment work

สุริยา หมัดชูโชติ, ดลลยา ยูโซะ, Fitriana Alee

อภิสรารัตนพรหม, ฟุรกอน แวหะมะ, รัฐธรรมนูญ บัวปลอด

Suriya madchoochot, Dollaya Yusoh, Fitriana Alee

Apitsara Rattanaprom, Furkon Waehama, Rattatummanun Buaplod

หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

Bachelor of laws Faculty of law Thaksin University Songkhla Campus

*หทัยกาญจน์ กำเนิดเพชร Hataikarn Kamnerdpetch

อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง "ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความคุ้มครองสิทธิเด็กที่ทำงานบันเทิง : ศึกษาเฉพาะในกรณีการทำงานบันเทิงของเด็กที่ประกอบอาชีพถ่ายแบบอิสระ" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายในประเทศไทยและต่างประเทศเกี่ยวกับความคุ้มครองสิทธิเด็กในกรณีเด็กทำงานในงานลักษณะนางแบบนายแบบ โดยศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีและสัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อเสนอแนะแนวทางในการคุ้มครองเด็กที่ทำงานบันเทิงในงานลักษณะนางแบบนายแบบต่อไป

จากการศึกษาพบว่า การคุ้มครองแรงงานเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 ในหมวดแรงงานเด็กยังไม่สามารถคุ้มครองแรงงานเด็กได้ทุกลักษณะงาน ทำให้ยังเกิดปัญหาการใช้แรงงานเด็กในลักษณะงานอื่นๆ และกฎหมายคุ้มครองแรงงานของประเทศไทยไม่มีกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กในงานด้านการเป็นนางแบบนายแบบไว้โดยเฉพาะ อีกทั้งมาตรฐานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศก็ยังไม่

บัญญัติในงานด้านการเป็นนางแบบนายแบบไว้โดยเฉพาะ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องนำกฎหมายของประเทศต่างๆที่มีกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กในงานด้านการเป็นนางแบบนายแบบมาวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะมาตรการคุ้มครองแรงงานเด็กที่ทำงานในงานลักษณะนางแบบนายแบบโดยเฉพาะ

วิจัยฉบับนี้จึงเสนอให้มีการออกมาตรการคุ้มครองแรงงานเด็กในงานด้านการเป็นนางแบบนายแบบเด็กโดยให้มีประเด็นเกี่ยวกับการกำหนดอายุขั้นต่ำสำหรับงานด้านการเป็นนางแบบนายแบบเด็ก การกำหนดเวลาทำงานของนางแบบนายแบบเด็ก การกำหนดให้มีผู้ดูแลนางแบบนายแบบเด็กระหว่างทำงาน การกำหนดให้มีการตรวจสุขภาพ การกำหนดให้มีความปลอดภัยของนางแบบนายแบบเด็ก การกำหนดขอบเขตการทำงานของนางแบบนายแบบเด็กเพื่อให้มีลักษณะเป็นรูปธรรมและมีผลบังคับในทางปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ: สิทธิเด็ก, นางแบบนายแบบเด็ก, มาตรการคุ้มครองสิทธิ

Abstract

This research study is the study of "Legal Issues Regarding the Protection of the Rights of the Entertainment Workers: Study Only in Independent Debates regarding the Protection of the Rights of Children employed in the entertainment industry, using accepted theory and interviews to find qualitative information in order to provide guidance on how to protect children who are employed in the modeling business

From this study, it is found that child labor protection under the Labor Protection Act 2541 in the category of child labor is not yet able to protect all forms of labor, causing problems of child labor in other positions and labor protection laws in Thailand. Thai labor for the whole country is also not specified. By studying countries that have child labor protection laws in modeling work and analyzing those laws this study hopes to suggest child protection measures for those working in model work in particular

This research report proposes the issue of child labor protection measures for child model work, with a minimum time limit for academic work, the role of a child model, requiring people to take care of child model during work, periodic patient checking for the child model. This in order to be confident that the working child models will be protected concretely and effectively and in an appropriate and efficient manner in practice.

Keywords: Child rights, model, Protection of Individual Rights

บทนำ

เด็กคือทรัพยากรอันมีค่าในการพัฒนาและสืบสานวัฒนธรรมและความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ ดังนั้นจึงควรให้มีการคุ้มครองตลอดถึงสิทธิและหน้าที่ของเด็กเพื่อให้ชีวิตเด็กในวัยเยาว์เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่อย่างมีคุณค่าและสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมนั้น

ในปัจจุบันอาชีพในวงการบันเทิงอาชีพถ่ายแบบเป็นอาชีพที่ได้รับความนิยมทำให้อัตราความต้องการทางการตลาดสูงขึ้น ทำให้อาชีพถ่ายแบบได้รับค่าตอบแทนที่ดีพอสมควรอันเป็นการดึงดูดให้ผู้ปกครองนำบุตรหลานของตนเข้ามาทำงานก่อนวัยอันควรอันอาจก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสุขภาพ ร่างกาย จิตใจ และการปรับตัวเข้ากับสังคมของเด็กที่ต้องทำงานก่อนวันอันควร ซึ่งพบว่าปัญหาของเด็กที่ทำอาชีพนางแบบนายแบบนั้นมักประสบกับปัญหาการล่วงละเมิดสิทธิในหลายๆด้านอาทิเช่น สิทธิที่จะได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย สติปัญญา สิทธิที่จะได้รับการปกป้องจากการถูกละเมิดหรือตลอดจนการได้รับสารอาหารที่เหมาะสมสำหรับเด็กในการพัฒนาการตามวัย เป็นต้น ซึ่งสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่มีติดตัวมนุษย์ทุกคนมาตั้งแต่เกิดเป็นสิทธิที่ไม่มีใครพรากเอาไปได้และสิทธิดังกล่าวถูกบัญญัติคุ้มครองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560

แพทย์หญิง โสรยา ชัชวาลานนท์ กุมารแพทย์และจิตแพทย์เด็ก โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า อธิบายถึงข้อเสียของการให้เด็กทำงานตั้งแต่เล็กๆทั้งการเป็นดาราเด็กหรือนางแบบเด็กการให้เด็กทำงานตั้งแต่เล็กๆ ซึ่งต้องทำสิ่งต่างๆตามโปรแกรมที่ผู้ใหญ่กำหนดทำให้เด็กเสียโอกาสในการ “เป็นเด็ก” เด็กขาดการได้เล่นตามวัย สูญเสียเวลาส่วนตัวเพราะต้องทำงานขาดการได้พัฒนาทักษะตามวัย ผลเสียคือการขาดโอกาสในการจินตนาการ ปิดกั้นความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก การเป็นนางแบบและนายแบบเด็กนั้นมีหลากหลายประเภทซึ่งแต่ละประเภทใช้ระยะเวลาต่างกันออกไป บางครั้งนางแบบนายแบบเด็กเหล่านี้ก็ได้รับการพักผ่อนอย่างไม่เพียงพอตามความเหมาะสม รวมถึงเรื่องโภชนาการเพื่อการพัฒนาการตามวัยมองในแง่หนึ่งก็อาจจะนำไปสู่ประสบการณ์ซึ่งหาค่าไม่ได้และนารายได้มาให้มหาศาลแต่หากจัดการไม่ดีก็อาจจะนำไปสู่ผลเสียที่เกินคาดคะเนได้เช่นเดียวกัน (เน็ตไอดอล เร็วเกินไปไหมที่เด็กต้องทำงาน. สืบค้นเมื่อ 20ธันวาคม2562, จาก <https://th.theasianparent.com>)

ทั้งนี้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ได้มีการกล่าวถึงสาระสำคัญในเรื่องกำหนดขั้นตอนวิธีปฏิบัติต่อเด็กในด้านการอุปการะเลี้ยงดูการสงเคราะห์การคุ้มครองสวัสดิภาพและการส่งเสริมความประพฤติเด็กเพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและมีพัฒนาการที่เหมาะสม รวมถึงป้องกันไม่ให้เด็กถูกทำทารุณกรรมตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบหรือการถูกละเมิดสิทธิโดยไม่เป็นธรรม (ธีระพล อรุณะภักดิ์. 2549) จากการศึกษาสาระสำคัญของการคุ้มครองแรงงานเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เปรียบเทียบกับมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศและกฎหมายของต่างประเทศ

พบว่าการใช้แรงงานเด็กยังมีบทบาทยุติคุ้มครองแรงงานเด็กในลักษณะงานทั่วไปในส่วนใหญ่ซึ่งงานด้านนางแบบนายแบบมีลักษณะแตกต่างจากงานลักษณะทั่วไป โดยมีบทบัญญัติที่ใกล้เคียงกำหนดเกี่ยวกับแรงงานเด็ก บทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้กล่าวถึงนางแบบนายแบบไว้โดยเฉพาะแต่กล่าวถึงการคุ้มครองแรงงานที่เป็นนักแสดงไว้เพียงมาตราเดียว อย่างไรก็ตามสามารถนำมาเทียบเคียงได้คือ มาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานเด็ก พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติว่า ในการทำงานกลางคืนสามารถอนุญาตให้นางแบบนายแบบเด็กทำงานได้โดยที่ไม่มีกฎหมายกำหนดระยะเวลา ทำให้การคุ้มครองแรงงานเด็กในงานด้านการเป็นนางแบบนายแบบ ในปัจจุบันยังไม่มีประสิทธิภาพและความเหมาะสมอย่างเพียงพอต่อการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจนเกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องออกกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กในงานด้านการเป็นนางแบบนายแบบเด็กไว้โดยเฉพาะเพื่อให้นางแบบนายแบบเด็กได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม จากเหตุผลดังกล่าวทำให้คณะผู้ทำวิจัยมีความสนใจต้องการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายมาตรการความคุ้มครองสิทธิเด็กที่ทำงานในวงการบันเทิงของเด็กศึกษาเฉพาะในกรณีการทำงานในวงการบันเทิงของเด็กที่ประกอบอาชีพถ่ายแบบอิสระ เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเป็นข้อมูลในการเสนอแนะแนวทางในการคุ้มครองสิทธิเด็กอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการความคุ้มครองสิทธิเด็กในกรณีเด็กทำงานวงการบันเทิงในงานลักษณะถ่ายแบบอิสระ
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายและแนวปฏิบัติของต่างประเทศเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กที่ทำงานวงการบันเทิงในงานลักษณะถ่ายแบบอิสระ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการกำหนดมาตรการคุ้มครองสิทธิเด็กที่ทำงานวงการบันเทิงในงานลักษณะถ่ายแบบอิสระให้เหมาะสม

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิเด็กที่ทำงานบันเทิงโดยศึกษาเฉพาะในกรณีการทำงานบันเทิงของเด็กที่ประกอบอาชีพถ่ายแบบอิสระได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

วิจัยฉบับนี้มีขอบเขตการศึกษาในเรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความคุ้มครองสิทธิเด็กที่ทำงานวงการบันเทิงศึกษาเฉพาะในกรณีการทำงานวงการบันเทิงของเด็กที่ประกอบอาชีพถ่ายแบบอิสระซึ่งมี

อายุ 7-15 ปี ทั้งหญิงและชายโดยทำการศึกษาและเปรียบเทียบกฎหมายระหว่างประเทศอันได้แก่ อนุสัญญาฉบับที่78 ว่าด้วยการตรวจทางการแพทย์สำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อความเหมาะสมในการทำงานที่มีโช่งอุตสาหกรรม ปี ค.ศ.1946 อนุสัญญาฉบับที่79 ว่าด้วยข้อจำกัดในการทำงานกลางคืนของเด็กและเยาวชนในงานที่มีโช่งอุตสาหกรรม ปี ค.ศ. 1946 อนุสัญญาฉบับที่138 ว่าด้วยอายุขั้นต่ำที่ยอมให้จ้างแรงงาน ปี ค.ศ.1973 อนุสัญญาฉบับที่182 ว่าด้วยการห้ามและการดำเนินการโดยทันทีเพื่อขจัดรูปแบบเลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็ก ปี ค.ศ.1999 และกฎหมายของต่างประเทศอันได้แก่ กฎหมายเขตปกครองพิเศษฮ่องกงที่ว่าด้วยหลักเกณฑ์ของนักแสดงเด็ก (A Guide to the Employment of Child Entertainers) กฎหมายแรงงานประเทศญี่ปุ่น (Labor Standards law of Japan 1947) กฎหมายออสเตรเลีย มลรัฐวิตอเรีย (Mandatory Code of Practice for the Employment of Children in Entertainment) รวมทั้งกฎหมายของประเทศไทยคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ 2541 เพื่อเสนอแนะและแสวงหา มาตรการให้มีกฎหมายคุ้มครองสิทธิเด็กที่ทำงานบันเทิงในลักษณะงานเป็นนางแบบนายนางแบบเด็ก

ทบทวนวรรณกรรม (แนวคิด ทฤษฎี)

“ หลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก ” (The Best Interests of the Child)

อนึ่งในทางปฏิบัติพบว่า การปรับใช้หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กมักเกิดความยุ่งยากซับซ้อนเมื่อต้องนำมาพิจารณาประกอบกับการบังคับใช้กฎหมายแต่ละฉบับเนื่องจากกฎหมายแต่ละเรื่องล้วนมีที่มาความจำเป็นและเจตนารมณ์ที่แตกต่างกันออกไปซึ่งเมื่อประกอบกับการขาดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับแนวคิดและสาระสำคัญของหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการคุ้มครองสิทธิเด็กภายใต้สถานการณ์ต่างๆ (มาตาลักษณ์ เสรมธากุล. 2562 : 625)

การศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการของแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็กตั้งแต่ยุคเริ่มต้นที่เด็กอยู่ในฐานะของ “ วัตถุแห่งสิทธิ ” อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กมีหลักการสำคัญ 2 ประการคือ

1. “ สิทธิติดตัว ” (inherent rights) ดังนั้นเด็กจึงเป็นผู้มีสิทธิที่ไม่มีผู้ใดสามารถไปตัดทอนหรือจำกัดการใช้สิทธิอันชอบธรรมของเด็กหรือละเมิดสิทธิของเด็กได้
2. การดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเด็กรัฐจะต้องคำนึงถึงสิทธิเด็กและต้องยึดถือหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นข้อพิจารณาในการดำเนินการเสมอ (มาตาลักษณ์ เสรมธากุล. 2562 : 628)

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก 1959 (Declaration on the right of the child 1959)

ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเป็นบทบัญญัติที่ได้รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติในนามมติของสหประชาชาติและประกาศใช้เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 1959 โดยบัญญัติไว้ทั้งสิ้น 10 ข้อเพื่อเป็น

หลักประกันสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน ทั้งนี้เพื่อเป็นมาตรฐานขั้นต่ำสุดสำหรับเด็กทุกคนไม่ให้ตกเป็นเหยื่อการเอารัดเอาเปรียบอย่างไม่เป็นธรรม(พัชรมัย รุ่งเรืองศุภรัตน์. 2556)

แนวคิดการให้ความสำคัญคุ้มครองการใช้แรงงานเด็ก

จุดเริ่มต้นในการริเริ่มแนวคิดในเรื่องการคุ้มครองการใช้แรงงานเด็กด้วยความห่วงใยและต้องการจะแก้ไขปัญหาสังคมให้หมดไปโดยมีรากฐานแนวคิดเรื่องการคุ้มครองการใช้แรงงานเด็กก็มาจากทฤษฎี Blank slate หรือที่เรียกอีกอย่างว่า “Tabula Rosa” ของ จอนห์ ล็อก นักปรัชญากฎหมายธรรมชาติในยุคฟื้นฟูซึ่งเชื่อว่าจิตใจของมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ จอนห์ ล็อกเชื่อว่าทุกคนไม่ว่าดีหรือชั่วเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อมทั้งสิ้น อุปนิสัยใจคอของมนุษย์ไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดที่ว่าการเปลี่ยนแปลงแก้ไขนิสัยและบุคลิกภาพของมนุษย์ต้องเริ่มตั้งแต่เมื่ออายุน้อย เด็กซึ่งได้รับการเลี้ยงดูในสภาพแวดล้อมที่ดีได้รับการอบรมสั่งสอนอย่างถูกต้องจะสามารถเติบโตเป็นมนุษย์ที่ดี ตามทฤษฎีของนักกฎหมายธรรมชาติจึงสรุปได้ว่า หากเด็กถูกใช้แรงงานอย่างไม่เหมาะสมถูกเอารัดเอาเปรียบอย่างไม่เป็นธรรมซึ่งถือว่าเป็นสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีย่อมส่งผลต่ออุปนิสัยและบุคลิกภาพของเด็กจนทำให้เกิดผลกระทบเป็นปัญหาของสังคมในอนาคตอย่างแน่นอน ดังนั้นเพื่อเป็นการยกระดับสภาพการทำงานของแรงงานเด็กให้อยู่ในสถานะที่เด็กเหล่านั้นจะสามารถเติบโตไปเป็นมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์จึงจะต้องมีการกำหนดมาตรการต่างๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นการคุ้มครองเด็กและต้องมีลักษณะพิเศษแตกต่างกว่าการใช้แรงงานทั่วไป ในเริ่มแรกของแนวความคิดในการคุ้มครองการใช้แรงงานเด็กมีความพยายามอย่างมุ่งมั่นในการโน้มน้าวจิตใจของนายจ้างหรือผู้ว่าจ้างซึ่งเป็นนายทุนให้เห็นถึงความจำเป็นและความสำคัญในการให้ความสำคัญคุ้มครองการใช้แรงงานเด็ก โดยจะต้องปรับปรุงสภาพการทำงานให้ดีขึ้นแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จนายจ้างหรือผู้ว่าจ้างเหล่านั้นไม่เห็นความสำคัญของการคุ้มครองการใช้แรงงานเด็ก ดังนั้นแนวทางในการคุ้มครองการใช้แรงงานเด็กจึงเปลี่ยนมาเป็นการออกกฎหมายให้บังคับกับนายจ้างหรือผู้ว่าจ้างแทน ในระยะเวลาต่อมาแนวความคิดสำคัญที่ถือเป็นหลักในการออกมาตรการต่างๆในการคุ้มครองการใช้แรงงานเด็กนั้นมีหลายประการ

1.เด็ก คือทรัพยากรอันมีค่าของชาติที่ต้องเติบโตเป็นประชากรที่มีคุณภาพและสืบสานวัฒนธรรมและความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ ตลอดจนถึงการรับผิดชอบที่มีต่อสังคมในอนาคต วัยเด็กควรเป็นวัยที่ได้ศึกษาเล่าเรียนเพื่อเพิ่มความรู้ด้านวิชาการและวิชาชีพ แต่เนื่องจากปัญหาในด้านต่างๆทำให้เด็กบางส่วนออกจากโรงเรียนเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยอันควรและสภาพการทำงานบางอย่างอาจมีผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็ก ทั้งด้านร่างกายและจิตใจและสติปัญญาเช่น กรณีของเด็กที่ประกอบอาชีพถ่ายแบบอิสระซึ่งต้องเจอสภาวะแรงกดดันรอบข้าง แสง สี เสียงซึ่งมีผลเป็นอันตรายต่อร่างกายซึ่งได้รับจากการทำงานเป็นเวลานานตลอดจนงานบางประเภทมีลักษณะเป็นงานอันตรายและเสี่ยงต่อการประสบอุบัติเหตุและหากปล่อยให้เด็กต้องทำงานที่ไม่เหมาะสมกับวัยต่อไปนอกจากจะเป็นการบั่นทอนความเจริญเติบโตด้านร่างกายจิตใจ

และอารมณ์ของเด็ก ดังนั้นรัฐจึงจำเป็นต้องเข้ามาดำเนินการเพื่อให้มีการคุ้มครองของลูกจ้างเด็กเป็นพิเศษมากกว่าลูกจ้างทั่วไป

2. การคุ้มครองการใช้แรงงานเด็กเพื่อต้องการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็กและช่วยพัฒนาเด็กในทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาและคุ้มครองเด็กให้พ้นจากการเอาเปรียบไม่ว่าในลักษณะใด อีกทั้งเป็นการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กไม่ให้เด็กเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยสมควร

3. เด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีถ้าหากจะต้องทำงานก็ถือว่ายังไม่มีความพร้อมเต็มที่เท่ากับผู้ใหญ่ ดังนั้นการออกมาตรการเพื่อคุ้มครองการใช้แรงงานเด็กเหล่านี้จึงต้องมีลักษณะเป็นการอุปการะเลี้ยงดูช่วยเหลือเด็กและเปิดโอกาสให้เด็กมีการพัฒนาฝีมือมากกว่าการเป็นลูกจ้างทั่วไปหรือผู้รับจ้างนายจ้างหรือผู้ว่าจ้างจะต้องปฏิบัติต่อลูกจ้างหรือผู้รับจ้างเด็กในลักษณะการอุปการะเลี้ยงดูเด็กโดยหวังให้เด็กได้เรียนรู้งานและมีความชำนาญในอาชีพเมื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต (พัชรมัย รุ่งเรืองสุภรัตน์. 2556 : 21.; อ้างอิงจาก จริญญา โฆษณานันท์. 2549 : 140-150)

ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการทำงานก่อนวัยอันควร

แพทย์หญิง ไสรยา ชัชวาลานนท์ กุมารแพทย์และจิตแพทย์เด็ก โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้าอธิบายถึงข้อเสียของการให้เด็กทำงานตั้งแต่เล็กๆ ทั้งการเป็นดาราเด็กหรือนางแบบนายแบบเด็กการให้เด็กทำงานตั้งแต่เล็ก ๆ ซึ่งต้องทำสิ่งต่าง ๆ ตามโปรแกรมที่ผู้ใหญ่กำหนดทำให้เด็กเสียโอกาสในการ “เป็นเด็ก” เด็กขาดการได้เล่นตามวัย สูญเสียเวลาส่วนตัวเพราะต้องทำงาน ขาดการได้พัฒนาทักษะตามวัยโดยเฉพาะทักษะทางสังคม (เน็ตไอดอล เร็วเกินไปไหมที่เด็กต้องทำงาน. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2562, จาก <https://th.theasianparent.com>)

นักจิตวิทยา กลุ่มงานเวชปฏิบัติครอบครัวและชุมชน โรงพยาบาลรือเสาะ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการทำงานของเด็กในวงการบันเทิงด้านการเป็นนางแบบนายแบบว่า ถือเป็นการสร้างโอกาสที่ดีให้แก่เด็กเนื่องจากการทำงานในวงการบันเทิงนั้นค่อนข้างเป็นงานที่น่าสนใจเพราะความเยาว์วัยของเด็กนั้นสามารถดึงดูดและสร้างจุดสนใจแก่ผู้ชมได้ดีกว่าหากเทียบกับผู้ใหญ่ อีกทั้งในปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับเด็กที่จำเป็นจะต้องใช้เด็กเป็นผู้นำเสนอ แต่อย่างไรก็ดีควรจะต้องมีการกำหนดมาตรการให้แก่เด็กเพื่อคุ้มครองสิทธิต่างๆที่เด็กควรจะได้รับ

ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสงขลาได้แสดงความเห็นว่าถือเป็นเรื่องที่ดีสำหรับเด็กหากครอบครัวส่งเสริมการทำงานในวงการบันเทิง ซึ่งหากเปรียบเทียบกับเด็กที่อยู่ในสถานพินิจซึ่งขาดโอกาสที่จะได้ทำงานดังกล่าวเนื่องจากอาชีพดังกล่าวสามารถสร้างรายได้ให้กับเด็กและครอบครัวได้

วิธีการดำเนินการวิจัย

ศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความคุ้มครองสิทธิเด็กที่ทำงานบันเทิงโดยศึกษาเฉพาะในกรณีการทำงานนงการบันเทิงของเด็กที่ประกอบอาชีพถ่ายแบบบิสเนส คณะผู้วิจัยได้ศึกษาโดยการวิจัยเชิงเอกสาร การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Study) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ ตำรา หนังสือ วารสาร บทความวิชาการ บทสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญอันได้แก่นักจิตวิทยา ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสงขลา รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องวิทยานิพนธ์เอกสารทางราชการที่เกี่ยวข้อง ข้อกฎหมายทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเด็กและกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กและการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษา

จากการศึกษามาตรการกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ เช่น ประเทศออสเตรเลีย มลรัฐวิตอเรีย ประเทศญี่ปุ่น เขตปกครองพิเศษฮ่องกง และกฎหมายแรงงานในประเทศไทย พบปัญหาว่ามีปัญหาหลายประการกล่าวคือ ปัญหาในเรื่องการกำหนดอายุขั้นต่ำ ปัญหาในเรื่องการกำหนดเวลาทำงาน ปัญหาในเรื่องการกำหนดให้มีผู้ดูแล ปัญหาในเรื่องการกำหนดให้มีการตรวจสอบคุณภาพ การกำหนดขอบเขตในการทำงาน ซึ่งในประเทศไทยยังมีได้มีกฎหมายคุ้มครองการประกอบอาชีพนางแบบเด็กไว้โดยเฉพาะ

ปัญหาในเรื่องการกำหนดอายุขั้นต่ำ

ในอนุสัญญาแรงงานซึ่งเป็นกฎหมายระหว่างประเทศมิได้มีการกำหนดอายุขั้นต่ำนางแบบนางแบบ โดยเฉพาะ ฉบับที่ 138 ว่าด้วยอายุขั้นต่ำที่ยอมให้จ้างแรงงานเด็กปี ค.ศ. 1973 กำหนดห้ามจ้างเด็กซึ่งอายุต่ำกว่า 15 ปี ซึ่งกฎหมายในประเทศอื่นๆ เช่น กฎหมายของประเทศออสเตรเลีย มลรัฐวิตอเลีย ได้คุ้มครองเด็กตั้งแต่อายุ 12 สัปดาห์ ถึง อายุ 15 ปี และกฎหมายของเขตปกครองพิเศษฮ่องกงมีการคุ้มครองเด็กตั้งแต่อายุ 6 ปี ถึง อายุ 15 ปี ในส่วนของประเทศญี่ปุ่นไม่ได้มีการกำหนดอายุของนางแบบนางแบบของการประกอบอาชีพไว้โดยเฉพาะแต่กฎหมายแรงงานก็อนุญาตให้จ้างงานเด็กตั้งแต่อายุ 12 ปี ซึ่งจะต้องเป็นงานเบาและไม่เป็นอันตรายโดยจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่รัฐ (พัชรมัย รุ่งเรืองสุภรัตน์. 2556)

ส่วนกฎหมายไทยตามกฎหมายแรงงานอนุญาตให้จ้างงานเด็กอายุ 15 ปีขึ้นไปทำงาน จะเห็นได้ว่าในความเป็นจริงนั้นเด็กบางกลุ่มอาจจะต้องทำงานตั้งแต่ยังเด็กเนื่องจากปัญหาหลายด้าน เช่น ปัญหาครอบครัว ปัจจัยทางด้านการศึกษา แม้กระทั่งต้นทุนในการดำเนินชีวิตจึงควรที่จะให้ความสำคัญในแต่ละช่วงอายุของเด็กให้เหมาะสมกับเด็ก

ปัญหาในเรื่องการกำหนดเวลาทำงาน

ในเรื่องการกำหนดเวลาทำงานของกฎหมายต่างประเทศได้กำหนดไว้คล้ายกันคือ ให้ทำงาน 7ถึง8 ชั่วโมงแต่สิ่งแตกต่างจากกฎหมายไทยและค่อนข้างน่าสนใจคือ ระยะเวลาการทำงานในเวลากลางคืน อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศอนุสัญญาฉบับที่ 79 มีขงานอุตสาหกรรม ห้ามทำงานเวลา 22:00-06:00 นาฬิกา และอนุสัญญาฉบับที่ 90 งานอุตสาหกรรม ห้ามทำงานเวลา 22:00-05:00 นาฬิกา (พัชรมัย รุ่งเรืองศุภรัตน์. 2556) และในส่วนของออสเตรเลีย มลรัฐวิทอเรีย ให้เด็กที่มีอายุต่ำกว่า3ปี ให้ทำงานเวลา 06:00 นาฬิกาถึง 18:00 นาฬิกา แต่ในขณะเด็กที่มีอายุ 3-14 ปี ให้ทำงานได้ตั้งแต่ 6:00 นาฬิกาถึง 23:00 นาฬิกา (พัชรมัย รุ่งเรืองศุภรัตน์. 2556: 57) และในเขตปกครองพิเศษฮ่องกงทำงานหลัง 19:00 นาฬิกาต้องจัดพาหนะส่งโดยไม่คิดมูลค่า ส่วนในกฎหมายประเทศญี่ปุ่นไม่ได้ระบุไว้ (พัชรมัย รุ่งเรืองศุภรัตน์. 2556 : 54)

จะเห็นได้ในกฎหมายต่างประเทศได้กำหนดวิธีการคุ้มครองเด็กที่ทำงานในเวลากลางคืนไว้หลายวิธีซึ่งแตกต่างจากกฎหมายไทยเพียงแต่ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดีก็สามารถให้เด็กทำงานในเวลา 22:00-06:00 นาฬิกาได้

ปัญหาในเรื่องการกำหนดให้มีผู้ดูแล

ประเทศออสเตรเลีย มลรัฐวิทอเรีย ได้มีกฎหมายให้นายจ้างจัดหาผู้ดูแลให้แก่เด็กที่มีอายุมากกว่า12 สัปดาห์และน้อยกว่า 6ปี โดยจะต้องควบคุมดูแลโดยพ่อแม่ของเด็กหรือผู้ที่ได้รับเสนอชื่อต่อนายจ้างและได้รับมอบอำนาจโดยพ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็กนั้น (พัชรมัย รุ่งเรืองศุภรัตน์. 2556 : 66) ส่วนกฎหมายของเขตปกครองพิเศษฮ่องกงไม่ได้กำหนดให้มีผู้ดูแลในระหว่างการทำงานของเด็กแต่การจ้างงานเด็กนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการแสดงความยินยอมให้จ้างงานเด็กจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองโดยระบุว่ายินยอมให้จ้างเด็กและระบุชื่อโรงเรียนและชั้นเรียนของเด็กคนนั้น (พัชรมัย รุ่งเรืองศุภรัตน์. 2556 : 55) ส่วนกฎหมายของประเทศไทยมิได้มีการกำหนดให้มีผู้เชี่ยวชาญดูแลเด็กเป็นการเฉพาะ ซึ่งการถ่ายแบบบางกรณีสภาพแวดล้อมการทำงานอาจจะไม่เหมาะสมกับเด็ก รวมทั้งสภาพจิตใจและอารมณ์ของเด็กเพราะเหตุดังกล่าวภาระในการดูแลเด็กระหว่างการทำงานจึงตกอยู่กับพ่อแม่ที่จะต้องดูแลด้วยตนเองหรือในกรณีที่พ่อแม่ไม่สามารถมาดูแลด้วยตัวเองก็ต้องจ้างผู้เชี่ยวชาญเพื่อมาดูแลเด็กทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นในการดูแลเด็กระหว่างการทำงานนั้นควรเป็นหน้าที่ของนายจ้างที่จะต้องจัดหาผู้เชี่ยวชาญเพื่อมาดูแลเด็กในระหว่างทำงาน

ปัญหาในเรื่องการกำหนดให้มีการตรวจสุขภาพ

ในอนุสัญญาฉบับที่78 ว่าด้วยการตรวจทางแพทย์สำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อความเหมาะสมในการทำงานที่ไม่ใช่อุตสาหกรรมปี ค.ศ.1946 โดยกล่าวไว้ว่าเด็กและเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า18 ปีจะไม่ได้รับอนุญาต

ให้รับจ้างหรือทำงานในงานที่ไม่ใช่งานอุตสาหกรรมเว้นแต่ได้ผ่านการตรวจทางการแพทย์แล้วเห็นว่าเหมาะสมที่จะทำงานนี้ได้ ในกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย มลรัฐวิโตเรีย ได้มีการพูดถึงประเด็นด้านการแพทย์ นายจ้างจะต้องไม่จ้างเด็กที่นายจ้างผู้นั้นรู้ว่าเด็กกำลังป่วยไม่พร้อมจะทำงานหรือเป็นโรคติดต่ออาจทำให้เกิดความเสี่ยงต่อสุขภาพของผู้อื่นๆ (พัชรมัย รุ่งเรืองศุภรัตน์. 2556 : 65) ส่วนกฎหมายของเขตปกครองพิเศษฮ่องกงได้กำหนดว่า การทำงานไม่ทำให้เด็กได้รับอันตรายทั้งในด้านความปลอดภัยอนามัยและสวัสดิภาพ ตลอดจนไม่ส่งผลกระทบต่อทั้งการเรียนและจิตใจของเด็ก (พัชรมัย รุ่งเรืองศุภรัตน์. 2556 : 55)

ในกระทรวงแรงงานได้มีการกำหนดให้นายจ้างจะต้องจัดให้มีการตรวจสุขภาพลูกจ้างตามพระราชบัญญัติความปลอดภัยอาชีวอนามัย พ.ศ.2554 กล่าวคือ นายจ้างจะต้องจัดให้มีการตรวจสุขภาพลูกจ้างครั้งแรกภายใน 30 วันนับแต่รับลูกจ้างเข้าทำงานและครั้งต่อไปอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

ปัญหาในเรื่องการกำหนดให้ความปลอดภัยของผู้ประกอบอาชีพนางแบบเด็ก

อนุสัญญาฉบับที่ 182 ว่าด้วยการห้ามและการดำเนินการโดยทันทีเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็กปี ค.ศ. 1999 ได้กำหนดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของการใช้แรงงานเด็กที่ห้ามมิให้มีและต้องถูกขจัดให้หมดสิ้นไปเช่น การทำงานติดต่อกันเป็นเวลานาน การทำงานดึก ในส่วนกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย มลรัฐวิโตเรีย ได้มีการกำหนดให้ความปลอดภัยในการทำงานของเด็กไม่ว่าจะเป็นทางด้านโภชนาการ โดยนายจ้างจะต้องมั่นใจว่าเด็กแต่ละคนสามารถได้รับอาหารที่มีสารอาหารเพียงพอโดยคำนึงถึงอายุ ความชอบ วัฒนธรรม และข้อจำกัดต่างๆของเด็ก ทางด้านการเดินทาง นายจ้างจะต้องมั่นใจว่าเด็กแต่ละคนที่มีอายุต่ำกว่า 13 ปี มีผู้มารับหรือได้กลับบ้านหลังจากที่สิ้นสุดการทำงานโดยพ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็ก ผู้ได้รับมอบอำนาจจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็กให้มารับเด็กกลับบ้าน ส่วนเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 13 ปีขึ้นไปมีผู้มารับหรือได้กลับบ้านหลังจากที่สิ้นสุดการทำงานโดยพ่อแม่หรือผู้ปกครองของเด็กหรือผู้ได้รับมอบอำนาจจากพ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็กให้มารับเด็กกลับบ้าน ห้องน้ำและห้องแต่งตัว นายจ้างจะต้องมั่นใจว่าได้จัดหาให้มีห้องน้ำ ที่ล้างมือและที่เช็ดมือให้แห้งที่สะอาดและพร้อมใช้ในทุกสถานที่ปฏิบัติงานของเด็กและได้จัดทำสถานที่ในลักษณะที่จะทำให้เด็กสามารถที่จะเปลี่ยนเครื่องแต่งตัวอย่างปกปิดส่วนตัวได้ (พัชรมัย รุ่งเรืองศุภรัตน์. 2556 : 64-65)

ปัญหาในเรื่องการกำหนดขอบเขตในการทำงาน

กฎหมายของประเทศออสเตรเลีย มลรัฐวิโตเรีย มีการกำหนดให้มีขอบเขตในการทำงานของเด็กเกี่ยวกับบทบาทหรือสถานการณ์ที่ไม่เหมาะสม รวมถึงการเปลือยกาย (พัชรมัย รุ่งเรืองศุภรัตน์. 2556 : 65-66) ส่วนกฎหมายของเขตปกครองพิเศษฮ่องกงไม่ได้ระบุไว้โดยเฉพาะแต่ได้กล่าวถึงการทำงานของเด็กว่าไม่ให้จ้างเด็กให้ทำงานในลักษณะที่เป็นอันตรายต่อชีวิตหรือสุขภาพและจิตใจ (พัชรมัย รุ่งเรืองศุภรัตน์. 2556 :

55) ในกฎหมายไทยมิได้ระบุของเขตการทำงานซึ่งจะเป็นปัญหาต่อเด็กในการทำงานในกรณีที่ได้จะต้องมีการเปลือยกาย หรือเด็กอยู่ในสถานที่ที่ไม่เหมาะสม

อภิปรายผล

จากการศึกษาสาระสำคัญของการคุ้มครองแรงงานเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เปรียบเทียบกับมาตรฐานแรงงานระหว่างประเทศและกฎหมายของต่างประเทศพบว่าการใช้แรงงานเด็กยังมีบทบัญญัติคุ้มครองแรงงานเด็กในลักษณะงานทั่วไปในส่วนใหญ่ ซึ่งงานด้านนางแบบนายแบบมีลักษณะแตกต่างจากงานลักษณะทั่วไป โดยมีบทบัญญัติที่ใกล้เคียงที่กำหนดเกี่ยวกับแรงงานเด็กบทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้กล่าวถึงนางแบบนายแบบไว้โดยเฉพาะแต่กล่าวถึงการคุ้มครองแรงงานที่เป็นนักแสดงไว้เพียงมาตราเดียว อย่างไรก็ตามสามารถนำมาเทียบเคียงได้ คือ มาตรา 47 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 ได้บัญญัติว่า ในการทำงานกลางคืนสามารถอนุญาตให้นางแบบเด็กทำงานได้โดยที่ไม่มีกฎหมายกำหนดระยะเวลาทำให้การคุ้มครองแรงงานเด็กในงานด้านการเป็นนางแบบในปัจจุบันยังไม่มีประสิทธิภาพและความเหมาะสมอย่างเพียงพอต่อการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจนเกิดปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องออกกฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กในงานด้านการเป็นนางแบบนายแบบไว้โดยเฉพาะเพื่อให้นางแบบนายแบบเด็กได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม โดยหากเปรียบเทียบนำเอากฎหมายคุ้มครองแรงงานเด็กในลักษณะงานทั่วไปมาใช้บังคับก็ยังคงขาดประสิทธิภาพและไม่เหมาะสมและมาตรฐานขององค์การแรงงานระหว่างประเทศก็ยังไม่ได้บัญญัติถึงลักษณะงานด้านการเป็นนางแบบนายแบบไว้โดยเฉพาะอีกด้วย ดังนั้นจึงควรนำเอาแนวหลักกฎหมายของประเทศออสเตรเลีย รัสเซีย และเขตปกครองพิเศษฮ่องกงมาปรับใช้ให้เข้ากับสภาพงานด้านการเป็นนางแบบของประเทศไทยเพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

เมื่อพิจารณาจากปัญหาดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่างานด้านการเป็นนางแบบมีลักษณะแตกต่างจากงานจ้างแรงงานอื่นๆ ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายคุ้มครองแรงงานด้านการเป็นนางแบบโดยเฉพาะจึงจำต้องนำกฎหมายคุ้มครองแรงงานมาบังคับใช้กับงานด้านการเป็นนางแบบโดยอนุโลม แต่ในทางปฏิบัติยังไม่สามารถนำกฎหมายมาใช้บังคับกับงานดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพทำให้เกิดประเด็นปัญหา ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องมีการออกกฎหมายพิเศษเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ในการบังคับใช้ในงานด้านการเป็นนางแบบนายแบบอย่างเสมอภาคกัน โดยกำหนดรูปแบบของกฎหมายที่สามารถดำเนินการโดยใช้เวลาในการพิจารณาไม่นานออกมาใช้บังคับก่อนเมื่อมีการบังคับใช้สักระยะหนึ่งแล้วอาจนำปัญหาอุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้นจากการใช้กฎหมายดังกล่าวมาจัดทำมาตรการคุ้มครองแรงงานเด็กในด้านการเป็นนางแบบนายแบบไว้โดยเฉพาะเพื่อ

คุ้มครองแรงงานเด็กในงานด้านการเป็นนางแบบนายแบบให้แตกต่างไปจากพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ.2541 และควรกำหนดเนื่อหาดังต่อไปนี้

ข้อที่ 1. นายจ้างจะต้องจัดให้มีผู้ดูแลนางแบบนายแบบเด็กในขณะที่ทำงาน

ข้อที่ 2. กำหนดให้มีการตรวจสุขภาพของนางแบบนายแบบเด็กก่อนการทำงานและหลังการทำงานภายใน สามสิบวัน

ข้อที่ 3. นายจ้างจะต้องดูแลความปลอดภัยให้กับนางแบบนายแบบเด็กในทุกด้าน อาทิเช่น ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านอนามัยของนางแบบนายแบบเด็ก และด้านอุปกรณ์ในการทำงาน

ข้อที่ 4. กำหนดให้มีระยะเวลาการทำงานสำหรับนางแบบนายแบบเด็กโดยเฉพาะ

ข้อที่ 5. นายจ้างต้องกำหนดเวลาพักผ่อนของนางแบบนายแบบเด็กในเวลาราชการตามสมควร

ข้อที่ 6. กำหนดให้มีอายุขั้นต่ำของนางแบบนายแบบเด็กไว้โดยเฉพาะ

เอกสารอ้างอิง

ธีระพล อรุณะกสิกร.(2549).พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546.กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

ดาราเด็ก เน็ตไอดอล เร็วเกินไปไหมที่เด็กต้องทำงาน.สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม2562,จาก

<https://th.theasianparent.com>

มาตาลักษณ์ เสรมธากุล.(2562).“การคุ้มครองสิทธิเด็กภายใต้หลักประโยชน์สูงสุดของเด็กในกฎหมายไทย.”

วารสารนิติศาสตร์.

พัชรมัย รุ่งเรืองศุภรัตน์.(2556). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองแรงงานเด็กศึกษาเฉพาะกรณีการทำงานด้านการแสดง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.ศูนย์สนเทศและหอสมุด. สืบค้นเมื่อ 22 ธันวาคม 2562, จาก <https://tdc.thailis.or.th/>

นิตยา อุเชิง(ผู้ให้สัมภาษณ์), พิตรีนา อาลี(ผู้สัมภาษณ์), สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2563

ยุพิน องอาจ(ผู้ให้สัมภาษณ์), ดลลยา ยูโซะ(ผู้สัมภาษณ์), ที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด สงขลา เลขที่40 หมู่5 ถนนสงขลา-นาทวี ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000 เมื่อวันที่15 มกราคม 2563